

VÝUKOVÉ CÍLE

VÝCHOVNĚ-VZDĚLÁVACÍ CÍLE

- = základní pedagogická kategorie
- projektuje výchovně-vzdělávací výsledky
 - vyjadřuje účel edukace
 - implikuje směr působení, metody, principy, prostředky, formy atd.
 - je to konkretizace žádoucího stavu
- historicky a kulturně podmíněná ped. kategorie – mění se
- rozdíly mezi jednotlivými ped. koncepcemi jsou právě ve formulaci cílů silné (existencialismus – rozvoj jedince, reformní pedagogika – aktivnost, tvořivost,...; neotomismus – láska k Bohu, pokora; atd.)

Myšlenková mapa (Vacínová)**Výukové cíle**

- existují dva přístupy ke stanovení cílů (Slavík 1999):
- **zprostředkující model** - předpokladem je efektivní, detailní dosažení předem stanovených obecných cílů vzděl.
 - otázky:
 - *Jakých cílů (kompetencí žáka) chce škola dosahovat?*
 - *Jaké činnosti budou použity k jejich dosažení?*
 - *Jak mohou být tyto činnosti efektivně organizovány?*
 - *Jak budeme hodnotit dosažení těchto cílů?*
 - **vstřícný model** - rozpracovává cíle obecné směřující k tvořivosti žáka, k rozvoji jeho sociálních, etických, estetických a dalších dispozic.
 - otázky:
 - *Jaký námět je vhodný pro dnešní výuku?*
 - *Jakými činnostmi budeme se žáky námět realizovat?*
 - *Jak budou žáci motivováni pro práci na námětu?*
 - *Jak hodnotit tvůrčí výsledky?*
 - *Jakým způsobem poukázat na cíle, které se v průběhu práce vynoří?*

Cíle zahrnují:

- a) poznatky a porozumění
- b) produktivní činnost a praktické dovednosti,
- c) hodnoty a postoje,

- rozlišujeme cíle: vyučovacího předmětu, ročníkové, pro určitá témata, pro výukové situace apod.

Oblasti (domény, dimenze) výukových cílů:

- kognitivní (vzdělávací)
- afektivní (postojové, hodnotové)
- psychomotorické (výcvikové, operační)

Požadavky na cíle

1. komplexnost (kognitivní, afektivní, psychomotorické)
2. konzistentnost
3. kontrolovatelnost/ kritéria – požadovaný výkon žáka
 - podmínky (čas, ...)
 - norma výkonu
4. přiměřenost

Funkce cílů

- orientační – strategická orientace vzdělávání díky formulaci cílů
- motivační – přiblížení se cíli, jeho dosažení motivuje
- realizační – správně zvolené a formulované cíle pomáhají dosáhnout tohoto cíle
- regulační – hodnocení dosahování stanovených cílů

Nejčastější chyby ve stanovování cílů

- ztotožnění cíle s tématem hodiny (*např. acidobazické reakce, hlavní evropské veletoky*)
- záměna cíle s popisem činnosti učitele (*vysvětlit pojem difúze, předvést činnost kladkostroje*)
- příliš obecné vymezení, není stanovena kvalita nebo jiná kritéria žákova výkonu (*poznat obožřivelníky, vyvození výpočtu koncentrace roztoku*)

Taxonomie výukových cílů

- taxonomie jsou hierarchické:
 - hierarchie (pyramida) – k dosažení vyššího cíle je potřebné dosažení/zvládnutí nižší úrovně
 - ➔ návaznost, propojenost cílů

B.S. Bloom (1956) – taxonomie kognitivních cílů

1. znalost
(zapamatování a vybavení)	definovat, doplnit, napsat, opakovat, pojmenovat, popsat, přiřadit, seřadit, reprodukovat, vybrat, vysvětlit, určit
2. porozumění	...dokázat, jinak formulovat, uvést příklad, interpretovat, objasnit, vysvětlit, odhadnout, opravit, přeložit, převést, vyjádřit jinak (vlastními slovy, jinou formou), vypočítat, zkontrolovat, změřit,...
3. aplikace	aplikovat, demonstrovat, diskutovat, interpretovat údaje a vztahy, načrtnout, navrhnout, plánovat, použít, prokázat, registrovat, řešit, uvést vztah mezi ..., uspořádat, vyčíslit, vyzkoušet
4. analýza
(srov. řešení problémů)	...analyzovat, najít princip uspořádání, provést rozbor, rozhodnout, rozlišit, rozdělit, specifikovat, ..
5. syntéza	kategorizovat, klasifikovat, syntetizovat, kombinovat, skládat, modifikovat, napsat sdělení (zprávu), navrhnout, organizovat, shrnout, vyvodit obecné závěry
6. hodnotící posouzení
(evaluace)	argumentovat, obhájit, ocenit, oponovat, podpořit (názory), porovnat, posoudit, provést kritiku, prověřit, srovnat s normou, vybrat, vyvrátit, uvést klady a zápory, zdůvodnit, zhodnotit, ..

http://wiki.ped.muni.cz/index.php?title=Bloomova_taxonomie

- Existuje koherence mezi cíli, činnostmi ve výuce a hodnocením?

Při použití taxonomické tabulky by se konkrétní edukační cíl, cíl instrukce a cíl hodnocení měly sejít v jedné buňce tabulky (viz dále). Pokud tomu tak není, pak jsou žáci vedeni k něčemu, nebo je hodnoceno něco, co není cílem. Stává se to u nás poměrně často a při běžném (empirickém) sledování cílů to může uniknout naší pozornosti.

B. Niemiérko (1979) – taxonomie kognitivních cílů

1) vědomosti	zapamatování poznatků	opakovat, napsat, definovat, znát, umět, pojmenovat, reprodukovat, vybrat, doplnit, přiřadit, seřadit, ..

porozumění	dokázat, jinak formulovat, interpretovat, odhadnout, předložit, vyjádřit vlastními slovy (jinou formou), vysvětlit, vypočítat, objasnit, předvést, opravit, změřit, ..
2) dovednosti používání vědomostí v typových situacích	načrtnout, použít, uspořádat, řešit, vyzkoušet, ..
používání vědomostí v problémových situacích	provést rozbor, rozhodnout, rozlišit, rozčlenit, specifikovat, klasifikovat, napsat sdělení, navrhnout, shrnout, vyvodit obecné závěry, argumentovat, obhájit, porovnat, posoudit, prověřit, srovnat s normou, vybrat, uvést klady a zápory, zdůvodnit, ..

D.B.Kratwohl a kol. (1964) – taxonomie afektivních cílů

- přijímání (vnímavost)** se charakterizuje citlivostí jedince k existenci určitých jevů nebo podnětů. Jedná se o první předpoklad k tomu, aby se učení zaměřilo příslušným směrem.
- reagování** se od přijímání liší zvýšenou aktivitou jedince a vyšším stupněm zainteresovanosti.
- oceňování hodnoty** určité hodnoty nabývají pro jedince vnitřní hodnotu. Jsou oceňovány jako užitečné nebo žádoucí. Oceňování hodnoty se stává motivační silou osobnosti. Tuto kategorii lze považovat za základ, z něhož se u jedince rozvíjí aktivní vnitřní kontrola jednání
- integrování hodnoty (organizace)** jedinec se setkává se situacemi, k nimž se vztahuje více než jedna hodnota. Je nutné určit vztah mezi nimi a stanovit základní, dominantní hodnoty v soustavě.
- integrace hodnot v charakteru** hodnoty získávají pevné místo v hodnotové hierarchii jedince, vytvářejí ucelený systém, který ovlivňuje lidské chování

B. Niemierko (1979) – taxonomie afektivních cílů

I. úroveň	účast na činnosti	uvědomělé a pozorné provádění určité činnosti, nevyhýbá se roli či činnosti, ani ji neiniciuje (přízpůsobení situaci)
	podjímání se činnosti	samostatné zahájení určité činnosti, vnitřní angažovanost na ní, málo upevněné jednání
II. úroveň	naladění k činnosti	trvalá vnitřní potřeba činnost konat, chybí širší zobecnění vztahu k dané činnosti
	systém činnosti	zásady jednání v podobě rysů osobnosti, osobně svérázná činnost, ve složitých situacích nezklame

H. Daeve (1968) - taxonomie psychomotorických (výcvikových) cílů

- imitace** (nápodoba) - impulzivní nápodoba, vědomé opakování
- manipulace** (praktická cvičení) - manipulace podle instrukce, výběru, za účelem zpevnování
- zpřesňování reprodukce a kontrola**
- koordinace sekvence a harmonie**
- automatizace** - částečné zautomatizování, úplné

Simpsonové taxonomie cílů v psychomotorické oblasti (1972)

- vnímání činnosti, smyslová činnost
- připravenost na činnost

3. napodobování činnosti, řízená činnost
4. mechanická činnost, zručnost
5. komplexní automatická činnost
6. přizpůsobování, adaptace činnosti
7. tvořivá činnost

Vymezování výukových cílů

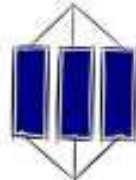
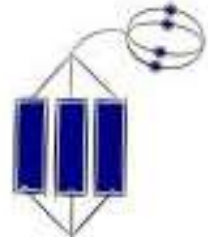
- pracuje-li učitel s výukovými cíli, uvědomuje si při jejich vyhodnocení, do jaké míry byl splněn cíl hodiny x v opačném případě to nezjistí

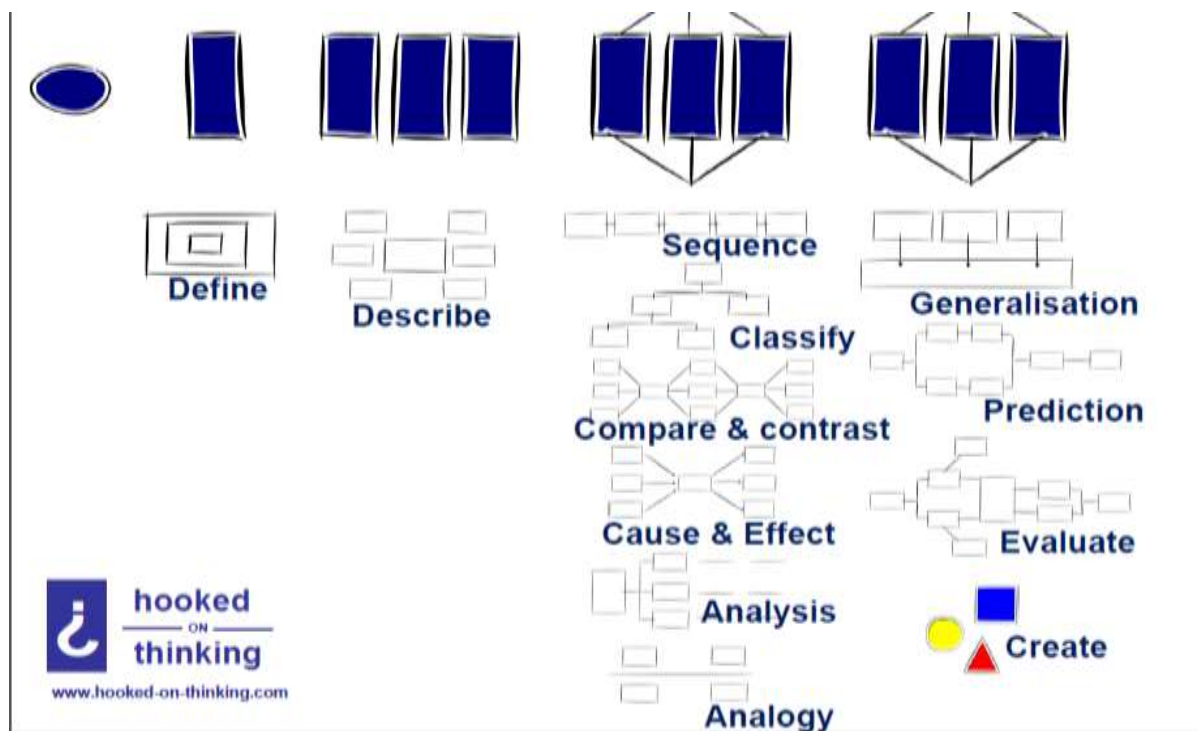
Jak stanovovat specifické cíle

- Analyzovat obsah učiva ve vztahu k nadřazeným cílům (plán práce školy, ŠVP, osnovy, předmětové kurikulum,...), vyčlenit učivo základní a učivo rozšiřující
- Vymezit cíle v terminologii žákovy výkonu. Učitel plánuje činnost žáků! Jaké kompetence bude žák mít na konci hodiny? = **Operacionalizovaný cíl**
- Vymezit stupně výkonu žáka, kterých by měl v jednotlivých etapách dosáhnout, vycházet ze ŠVP (očekávané výstupy). Co a jak má žák umět? Co budu požadovat při zkoušení?
- Vymezit, za jakých podmínek žák výkonu dosáhne (vyjmenuje z paměti, pomocí tabulky, pomocí kalkulačky, pomocí učebnice)
- Vymezit normu očekávaného výkonu, minimální výkon, specifikovat kritéria hodnocení splnění cílů

Alternativní taxonomie výukových cílů „SOLO“

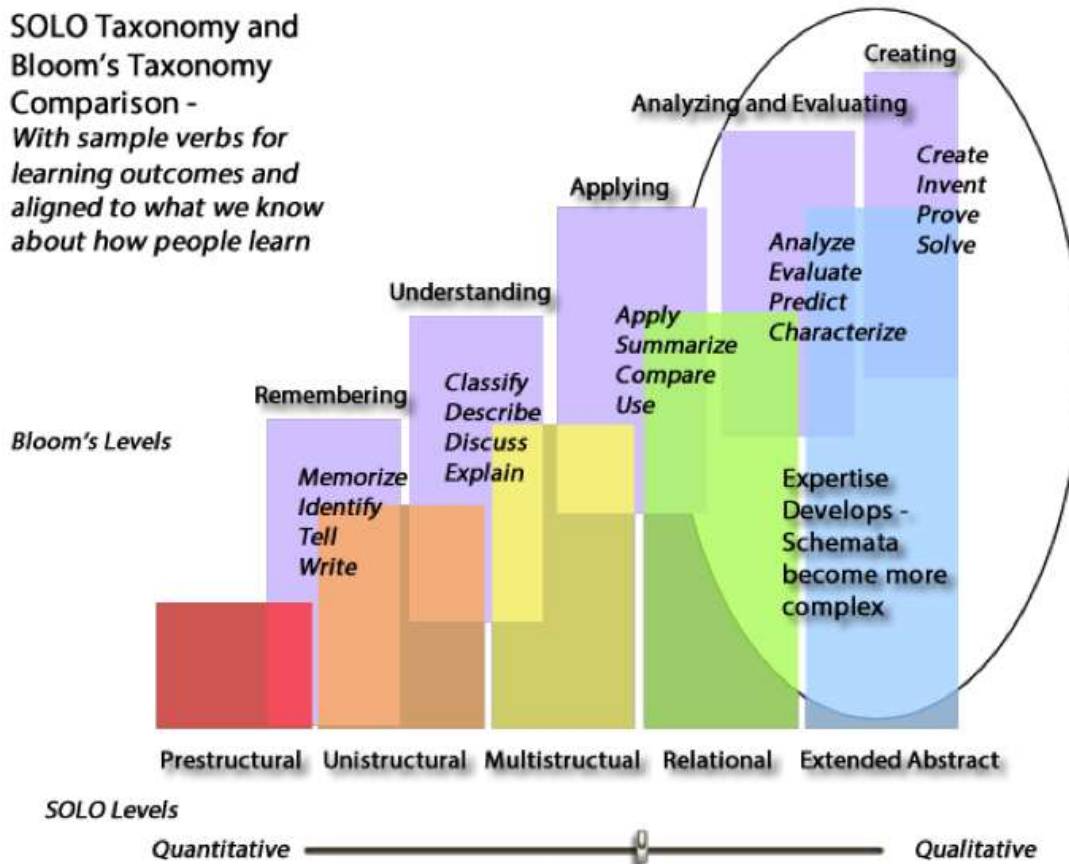
(The Structure of Observed Learning Outcomes, Biggs & Collis, 1982)

				<i>Tvoří, formuluje hypotézy, promýšlí vztahy, vytváří teorie</i>
	<i>Identifikuje, pojmenovává, řídí se jednoduchými pokyny</i>	<i>Popisuje, kombinuje, vyjmenovává, pořizuje seznamy, provádí složitější postupy</i>	<i>Analyzuje, aplikuje, porovnává, kritizuje, vysvětluje příčiny, hledá vztahy, zdůvodňuje</i>	
<i>Prokazuje svoji nekompetentnost, selhává, nevšímne si klíčového aspektu.</i>				
žák je nekompetentní	žák identifikuje pouze jeden relevantní aspekt	žák identifikuje několik relevantních aspektů	žák dokáže integrovat relevantní aspekty do určité struktury	žák dokáže zobecnit poznatky a použít je v jiném kontextu
PŘEDSTRUKTURNÍ	MONOSTRUKTURNÍ	MULTISTRUKTURNÍ	VZTAHOVÁ	ŠIROCE ABSTRAKTNÍ

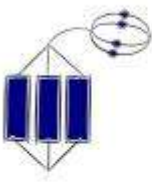
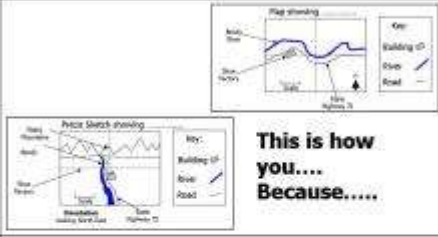

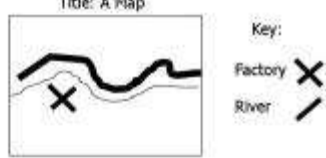

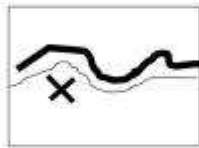

Porovnání Bloomovy taxonomie a taxonomie SOLO:

SOLO Taxonomy and Bloom's Taxonomy Comparison - With sample verbs for learning outcomes and aligned to what we know about how people learn

Žáci pracují se SOLO taxonomií:

Zdroj: <http://geoperry.wordpress.com/category/geography-using-a-solo-framework>

<h2 style="text-align: center;">Drawing a Précis Sketch or Map</h2> <p style="text-align: center;">(Functional knowledge)</p>		
	<p>I can apply strategies in any situation to draw an accurate and detailed précis map or sketch.</p> <p>I could teach someone else how to as well.</p>	
	<p>My map or sketch includes all appropriate conventions:</p> <ul style="list-style-type: none"> Title, scale, orientation, key, frame, labels <p>I use a range of strategies to ensure accuracy. Such as:</p> <ul style="list-style-type: none"> drawing a grid, drawing to scale, planning out shapes before drawing the outline, looking for reference points as a guide, drawing the shape of objects, colour 	
	<p>In my map or sketch I can include some conventions but I am unsure of what strategies I am using for accuracy</p>	
	<p>I can draw a map or sketch but have no strategies for accuracy or including correct conventions</p>	
	<p>I need help</p>	
<p>My current level is _____. I say this because</p> <p>My next step for improvement is</p> <p style="text-align: right; font-size: small;">Adapted with permission from © HookRD, Fern Hook, 2011. All rights reserved.</p>		